

Politická geografie

Čtenářský deník č.1 – Nerovnoměrný rozvoj a politika rovoje

Peter Bunyard: Tehri: A Castastrophic Dam in the Himalayas

Obsah článku:

Článek britského enviromentalisty Petera Bunyarda pojednává o výstavbě přehrady v Himalájích na řece Bhagirathi u města Tehri. Výstavbou přehrady by mělo být zatopeno území zhruba ve vzdálenosti 40 kilometrů a které obývá 85 tisíc obyvatel. Tímto by se přehrada stala největší v Indii a byla by užitečná zejména pro blízké Dillí, pro které by představovala zásobárnu pitné vody a energie a také zlepšení zavlažování.

Problémem údolí, kde má přehrada být, a jejich obyvatel, je vykácení okolních svahů díky těžbě dřeva. Tím se okolní svahy staly erodované a tím i nepoužitelné pro zemědělství. Proto se obyvatelé potýkají s nedostatkem potravin a muži musí odcházet za prací do měst. Tím na sebe všechny starosti berou ženy, které se snaží obstarat chod domácnosti, ale problémem je narůstající vzdálenost mezi vesnicemi a obhospodařovaným územím, z důvodu již zmiňovaného odlesnění. Často tak obyvatelé žijí na samé hranici chudoby a hladu.

Obyvatelé v budoucnu zaplaveného území tak vznesli proti výstavbě přehrady protesty. Tyto byly tak silné, že měli mezinárodní přesah. Dokonce byla dočasně zastavena stavba přehrady, ovšem po pár letech se její stavba opět obnovila. Místní obyvatelé, kteří pořádali veřejné demonstrace a často drželi hladovku, byli nazváni ekoteroristy, ačkoliv jen bránila svá práva a území. Chtěli pomoc od vlády, která by jim pomohla znovuobnovit zničené lesy a zároveň nechťeli přijít o své domovy. Celkově výstavba přehrad v Indii je problematickým aktem, neboť přehrady jsou často nekvalitně postavené a mohou se protrhnout. Navíc v oblasti, kde se plánovala přehrada Tehri, je častá seismická aktivita, která se projevila i v době výstavby, kdy zde bylo zemětřesení o síle 6,6 richterovy škály. Dalším problémem je financování přehrady Světovou bankou, které je závěrem autorem kritizováno.

Komentář:

Článek je vcelku jednostranně postaven jako obhajoba obyvatel zaplavených údolí a jako kritika megalomanských projektů Světové banky v rozvojových zemích. Nicméně zde je nutno zvážit, zda je přehrada skutečně jen nutným zlem, nebo přinese i nové možnosti pro rozvoj nížiny v okolí Dillí. Samozřejmě za předpokladu, že bude kvalitně postavena. Ovšem v tomto případě zde vidím velký problém v seismické aktivitě, neboť zemětřesení bude pro přehrady vždy velkým rizikem ať už bude sebelépe postavená. Na druhou stranu tím, že se nad obyvateli údolí zjevila hrozba výstavby, se změnil jejich postoj k půdě, kterou obývají, začali hledat možná řešení v rámci trvale udržitelného rozvoje, který je ovšem v některých podmínkách, jaké panují v zemích třetího světa, někdy těžko splnitelný. Autor navrhuje jako řešení vybudování malých zavlažovacích nádrží, které by alespoň zčásti vrátily rovnováhu hydrologickému režimu zdejší krajiny. Ovšem v textu mi chybí i další možná řešení. Otázkou je, jestli to není časově a finančně náročné a není lepší obyvatelstvo přesunout a postavit opravdu kvalitní přehrady. Ještě bych zmínila typický postoj úřadů k obyvatelům zdejšího kraje. Je vidět, že zde vládne byrokracie a běžný indický rolník v boji s úřady nezmůže takřka nic.

Otázky:

Je nějaké řešení, ozdravný program, pro změnu chování úřadů či vlády v méně vyspělých zemích?
Měly protesty nějaký pozitivní dopad, ačkoliv byly neúspěšné?
Jak v reálu praktikovat trvale udržitelný rozvoj v chudších zemích?

Má právo vyspělý svět ovlivňovat rozvojový svět a do jaké míry?

Graham P. Chapman: Green revolution

Obsah článku:

Autor na začátku článku odkazuje na teorii malthusiánství, kdy Thomas Malthus předpovídal, že růst obyvatel bude větší než růst produkce potravin. Tato teorie se ovšem nenaplnila a to zejména díky zelené revoluci. Tento růst zemědělské produkce byl způsobený dvěma faktory. Jednak zvětšením obdělávaných ploch a také zintenzivněním zemědělské produkce. Ovšem tento model se dá aplikovat jen na některé části světa, proto jsou i v dnešní době ve světě časté hladomory. Nicméně intenzifikace zemědělství byla způsobena rozvojem technologií a také křížením rostlin, tak, aby rychleji rostly a měly více požitelných částí. Přesně takovou pšenici vypěstoval v Mexiku vědec Norman Borlaug. Ovšem tato pšenice byla mnohem více náchylná k napadení škůdci a vyžadovala větší množství závlahy. Proto byla ošetřována pesticidy a pěstována na zavlažované půdě nasycené anorganickými hnojivy. Defacto tento způsob pěstování vyžadoval vyšší vstupní náklady, přesto se vyplatil. Samozřejmě export takto vyšlechtěných plodin a jejich snaha o pěstování v jiných klimatických podmínkách, než pro jaké byly vyšlechtěny vedla k různým modifikacím těchto plodin na aktuální klimatické podmínky. Díky tomu byly výnosy mnohem vyšší a občas převyšovaly potravinovou potřebu daného státu.

V souvislosti s touto mohutnou zemědělskou produkcí se ale objevily i některé problémy. Zejména zamoření půdy hnojivy, s tím spojená snížená kvalita vody, dále jednotvárnost krajiny, kdy se často pěstuje jedna plodina, aby se zajistil co největší výnos a ignorují se základní podmínky o střídání plodin. Dalším problémem je zvýhodnění velkých firem oproti malým farmářům a rolníkům. Ti často neměli na vstupní náklady spojené s pěstováním nově vyšlechtěné plodiny a byli potlačeni v tomto směru velkými firmami.

Dnes stále pokračuje vývoj „dokonalých“ plodin, které by byly odolné proti škůdcům, mají vysokou výživovou hodnotu a co nejmenší vstupní náklady. Takové potraviny by pomohly v mnoha státech trpících chudobou. Tyto plodiny jsou vyvíjeny v mezinárodních laboratořích, což opět může být problém, neboť je možné, že si zisk ponechají velké společnosti a malé lokální firmy, stejně tak je otázkou, jestli v rozvojových zemích bude tato intenzifikace v souladu s přírodou a nepovede k velké zátěži životního prostředí.

Komentář:

Článek je napsán dle mého názoru vyváženě, srovnává klady a zápory zelené revoluce, popisuje historickou anabázi jejího vývoje. Nicméně si myslím, že ani pozitiva ani negativa zelené revoluce se nedají shrnout do jedné eseje a že je třeba odkrýt mnohem více souvislostí k pochopení celého problému. Obzvláště znepokujícím se mi jeví dnešní situace, kdy je vývoj potravin v rukou vyspělého světa a velkých firem, což může vést k manipulaci či případně vykořisťování v zemích, které trpí chudobou. Nikdo totiž dnes nedělá v dobré víře, že pomůže potřebným. V dnešním světě bohužel platí „něco za něco“.

Otázky:

Jsou geneticky modifikované potraviny bezpečné? A kdo to zaručí?

Není lepší návrat k prapůvodní formě zemědělství s respektem k přírodě?

Je modifikace plodin opravdu tím pravým řešením chudoby? Nemělo by se začít u samotných vlád daných zemí?

David Slater: Trajectories of Development Theory: Capitalism, Socialism, and Beyond

Obsah článku:

Autor v článku upozorňuje na to, že dnes žijeme v době různých postmoderních teorií a svět je téměř globalizovaný. Nicméně hlavními teoriemi 20. století byl kapitalismus a socialismus. Dnes spolu země obou těchto směrů spolupracují. Otázkou však je, která tento směr je vhodnější pro rozvoj společnosti.

Kapitalismus je teorie převážně západního nebo chcete-li vyspělého světa. Tato část světa měly vždy jisté sklony k nadvládě, považovala se za vzdělanější a v převlečení za pomoc toužila ukázat těm nevzdělaným domorodým obyvatelům, kdo je tu pánem. Po válce se tato teorie modifikovala v nekritický obdiv k západnímu světu, přijetí jeho standartů a spolupráce s ním. Západem je v tomto případě míněn anglosaský svět s čele s USA a jejich kapitálem. Ovšem v 60. letech tato teorie dostávala trhliny, když se v některých zemích začali vlády a obyvatelé proti USA bouřit (válka ve Vietnamu, revoluce na Kubě). Vyústěním byla teorie neoliberalismu neboli tržního hospodářství, kdy je hlavní ideou volný trh, obchod a soukromé vlastnictví a stát pozbývá svou moc. Důležité je, že oba přístupy – jak neoliberalismus tak kapitalismus věří v univerzálnost a nepostradatelnost západního modelu rozvoje.

Socialismus, kdy má hlavní roli stát a hlavními pojmy jsou regulace, plánování nebo třídní boj, byl odpovědí na kapitalismus a jeho údajné vykořisťování. Rozpad marxistických teorií byl způsoben nejen rozdělením východního bloku, ale také trhlinami v této teorii. Hlavním problémem marxismu bylo neúměrné prosazování role ekonomiky. Dále se upozadovala role a jednání jedinců, neboť hlavní byla vždy dělnická třída. Posledním hlavním problémem (podle autora) představuje neustálé pnutí a víra v revoluci, která ovšem později v praxi nikdy nevzešla z žádného privilegovaného subjektu, ale vždy vznikla revoluce jako protest celé společnosti proti řádu a autorativní vládě.

Autor používá jako náhled na socialismus v praxi Kubu, kdy vyzdvihuje některá pozitiva, jako je zmenšení sociálních nerovností, bezplatné zdravotnictví a nízká negramotnost. Ale zmiňuje i negativa fungování tohoto socialistického státu.

Obě teorie, jak socialismus, tak kapitalismus v jejich čisté formě jsou dnes už přežitkem, nicméně je důležité se zaměřit na rozvoj zemí třetího světa. Je nutné respektovat lokální podmínky a aplikovat na ně vhodnou teorii, ne jen egocentrický západní model. V tomto směru přinesl oživení feminismus a enviromentální hnutí, ovšem jejich role nesmí mít charakteristiku diktatury.

Komentář:

Tento článek pro mne byl trochu oříškem na interpretaci, nicméně defacto jen glosuje dvě hlavní teorie a nenabízí žádná velká řešení. Se všemi věcmi lze souhlasit, ovšem občas se mi zdálo, že autor nikdy socialismus v jeho pravé formě nezažil. Na druhou stranu naprosto souhlasím s autorovým názorem na westernizaci, protože je nutné zachovat vlastní identitu všech zemí, aby byl svět pěstrobarevný a různorodý. Západní svět nemá právo ovlivňovat dění na celé Zemi jen proto, že má peníze. Je smutné že dnes peníze = moc. Jen si představte, že by takovou moc měla Čína, jedli bychom všichni hůlkami a poslouchali čínský pop a žili v pagodách? Myslím, že zachování vlastní identity je základní předpoklad pro fungování státu, ať už sebevíce chudšího.

Otázky.

Existuje nějaký mezník v historii, kdy by mohl mít navrch východní svět a proč to nakonec tak nedopadlo?

Jak aplikovat kapitalismus na Kubě?

Má západní svět vůbec právo zasahovat do politiky ostatních států (potažmo má USA právo vést válku v Iráku, Afgánistánu...)?

Holly Poole-Kavana: 12 Myths about Hunger

Otázky:

Lze nějak eliminovat chudobu tím, že se sníží cena potravin?

Měl by západní svět více finančně přispívat na země třetího světa? A kdo zaručí, že peníze dojdou potřebným?

Nemělo by být prvně změněno myšlení celého (hlavně západního) světa, kdy by konečně vzniklo podvědomí o společné zodpovědnosti za stav světa?

Je snižování podílu zemědělství na celkovém hospodářství tím pravým ukazatelem rozvoje společnosti?